

Briselē, 2025. gada 15. oktobrī
(OR. en)

13725/25

Starpiestāžu lieta:
2020/0100 (COD)

ECOFIN 1320
CLIMA 435
FIN 1179
ENV 1006
ENER 523
COMPET 1009
CADREFIN 254
CODEC 1529
ECB
EIB

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 8. oktobris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2025) 628 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI par Regulas (ES) 2021/1229 17. pantā minēto 2025. gada starpposma izvērtējumu attiecībā uz publiskā sektora aizdevuma mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 628 final.

Pielikumā: COM(2025) 628 final

Briselē, 8.10.2025.
COM(2025) 628 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**par Regulas (ES) 2021/1229 17. pantā minēto 2025. gada starpposma izvērtējumu
attiecībā uz publiskā sektora aizdevuma mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās
mehānisma ietvaros**

{SWD(2025) 287 final}

1. IEVADS

Publiskā sektora aizdevumu mehānisms (turpmāk “PSAM” vai “Mehānisms”) ir Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma (TPM) trešais pīlārs¹. Mehānisms tika izveidots 2021. gada jūlijā ar Regulu (ES) 2021/1229² (turpmāk “PSAM regula”), lai palīdzētu efektīvā un sociāli taisnīgā veidā sasniegt Savienības 2030. gada klimata mērķrādītāju un klimatneitralitāti līdz 2050. gadam.

Publiskā sektora aizdevumu mehānisma vispārīgais mērķis ir risināt smagas sociālas, ekonomiskas un vidiskas problēmas, kas izriet no pārkārtošanās uz: i) ES 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītājiem un ii) mērķi vēlākais līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti ES, kā noteikts Regulā (ES) 2021/1119³. Publiskā sektora aizdevumu mehānisms ir vērsts uz ES teritorijām, kuras norādītas Komisijas apstiprinātajos taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajos plānos (TPTP).

Mehānisma konkrētais mērķis ir palielināt publiskā sektora investīcijas, kas apmierina TPTP apzināto reģionu attīstības vajadzības, atvieglojot tādu projektu finansēšanu, kuri nerada pietiekamas ieņēmumu plūsmas, ar ko segt to investīciju izmaksas.

Mehānisms ir jaukts instruments, un tā atbalstu veido aizdevuma un dotācijas elementi. Ar ieguldījumu 1,3 miljardu EUR apmērā no ES dotācijām, no 6 līdz 8 miljardiem EUR aizdevumos no Eiropas Investīciju bankas (EIB) un aptuveni 6 miljardu EUR ieguldījumu no citiem avotiem Mehānisma mērķis ir laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam piesaistīt publiskās investīcijas no 13,3 līdz 15,3 miljardu EUR apmērā.

Saskaņā ar PSAM regulas 17. pantu tika veikta Mehānisma starpposma izvērtēšana un Eiropas Parlamentam un Padomei tiek iesniegts ziņojums par minēto starpposma izvērtējumu.

PSAM starpposma izvērtēšana norisinājās vairākos posmos. Uzaicinājums iesniegt atsauksmes ilga no 2024. gada 2. februāra līdz 1. martam. Atbalstošais pētījums, ko no 2024. gada aprīļa līdz 2025. gada janvārim īstenoja *T33 Srl* un *Prognos AG*, izvērtēšanu papildināja ar literatūras apskatu, apspriešanos ar ieinteresētajām personām, intervijām, aptaujām un gadījumu izpēti. Turklāt tika iesaistīta Regulējuma kontroles padome, ar kuras pārstāvjiem tika rīkota sanāksme 2024. gada 16. decembrī un 2025. gada 14. maijā. Regulējuma kontroles padome 2025. gada 16. maijā par izvērtējumu sniedza pozitīvu atzinumu ar ieteikumiem. Izvērtēšana noslēdzās 2025. gadā ar visaptverošu ziņojumu dienestu darba dokument formā.

Šajā ziņojumā ir izklāstīti Mehānisma starpposma izvērtējuma galvenie konstatējumi un secinājumi. Tam pievienots dienestu darba dokuments (turpmāk “SWD”), kurā novērtēts, cik lielā mērā Mehānisms ir lietderīgs, efektīvs un saskaņots, sniedz ES pievienoto vērtību un joprojām ir svarīgs.

---

¹ Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms sastāv no trīs pīlāriem: 1) Taisnīgas pārkārtošanās fonda, 2) īpašas shēmas saskaņā ar programmu *InvestEU* un 3) publiskā sektora aizdevumu mehānisma. Šis ziņojums attiecas uz pēdējo no iepriekš minētajiem.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1229 (2021. gada 14. jūlijs) par publiskā sektora aizdevumu mehānismu Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros ([Regula - 2021/1229 - LV - EUR-Lex](#)).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 (2021. gada 30. jūnijs), ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru un groza Regulas (EK) Nr. 401/2009 un (ES) 2018/1999 (“Eiropas Klimata akts”) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1119>).

2. MEHĀNISMA STARPPOSMA IZVĒRTĒJUMA TVĒRUMS

Saskaņā ar PSAM regulas 17. panta 2. punktu starpposma izvērtējuma mērķis ir izvērtēt PSAM īstenošanu un tā spēju sasniegt PSAM regulas 3. pantā noteiktos mērķus. Proti, tam būtu jānovērtē:

- a) tas, kādā mērā Mehānisma ietvaros sniegtais Savienības atbalsts ir palīdzējis risināt to teritoriju vajadzības, kurās tiek īstenoti taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni;
- b) tas, kā ir ņemti vērā 4. pantā minētie horizontālie principi;
- c) vajadzība veikt novērtējumu par ietekmi uz dzimumu līdztiesību;
- d) 9. pantā noteikto atbalsttiesīguma nosacījumu piemērošana un tas, kā ir piemēroti pamanāmības pienākumi;
- e) pamatojoties uz Mehānisma atbalstītajiem projektiem, cik lielā mērā Mehānisms ir veicinājis Regulas (ES) 2020/852 9. pantā noteikto vidisko mērķu sasniegšanu⁴.

Papildus īpašajām izvērtēšanas prasībām, kas izklāstītas iepriekš un PSAM regulā, un saskaņā ar labāka regulējuma pamatnostādņēm starpposma izvērtējums aptver piecus labāka regulējuma izvērtēšanas kritērijus: i) iedarbīgumu; ii) efektivitāti; iii) saskaņotību; iv) ES pievienoto vērtību; v) būtiskumu.

Izvērtēšanas tvērums aptver Mehānismu no dienas, kad PSAM regula stājās spēkā 2021. gada 14. jūlijā, līdz 2025. gada 31. janvārim, un tas attiecas uz visām ES dalībvalstīm, it īpaši TPTP noteiktajām teritorijām.

Šis starpposma izvērtējums tiek veikts īstenošanas agrīnā posmā un kā tāds ir vērsts uz darbībām un iznākumiem, jo rezultātus un ietekmi vēl nav iespējams novērtēt. Rezultātu un ilgtermiņa ietekmes novērtējums tiks iekļauts galīgajā izvērtējumā, kas saskaņā ar PSAM regulas 17. panta 3. punktu ir jāveic ne vēlāk kā līdz 2031. gada 31. decembrim.

3. PĀRSKATS PAR IZVĒRTĒŠANAS METODIKU

Izvērtējuma tvērumā izklāstītie konstatējumi balstās uz diviem galvenajiem elementiem. Pirmkārt, tā pamatā ir iekšējās zināšanas un dokumentācija. Otrkārt, novērtējuma pamatā ir rezultāti, kas gūti Komisijas pasūtītā atbalstošā pētījumā, ko sagatavojis konsorcijs, kurā ietilpst *T33 srl* un *Prognos AG*. Atbalstošais pētījums tika veikts laikposmā no 2024. gada aprīļa beigām līdz 2025. gada janvārim, un tajā ir apvienotas dažādas metodes (dokumentu pārbaude / dokumentu izpēte, apsekojums, intervijas un gadījumu izpēte) ar mērķi sniegt atbildes uz izvērtēšanas jautājumiem.

Šā izvērtējuma ietvaros tika izstrādāta intervences loģika, kā arī izvērtēšanas matrica. Matrica saistīja vērtēšanas kritērijus ar intervences loģiku un pētījuma jautājumu izstrādei izmantoja galvenos elementus.

---

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs), par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 ([Eiropas Parlamenta Regula \(EU\) 2020/852](#)).

4. STARPPOSMA IZVĒRTĒJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI UN SECINĀJUMI

Šajā iedaļā apkopoti izvērtējuma konstatējumi un secinājumi par PSAM starpposma izvērtējumu saskaņā ar labāka regulējuma pamatnostādnes izklāstītajiem pieciem kritērijiem: lietderību, efektivitāti, saskaņotību, ES pievienoto vērtību un svarīgumu.

4.1. Lietderība

Kopš daudzgadu uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus izsludināšanas 2022. gada jūlijā līdz 2025. gada 31. janvārim ir saņemti 46 projektu priekšlikumi, 30 no tiem (65 %) tika atzīti par atbalsttiesīgiem un pieņemamiem, un 17 no tiem PSAM izvērtēšanas komiteja atlasīja finansēšanai. Paredzams, ka atlasītie iesniegtie projekti piesaistīs aptuveni 228 miljonus EUR dotācijās, kas atbilst 17 % no dotācijas elementa budžeta, un 1,4 miljardus EUR kopējās investīcijās, tai skaitā dotācijās, aizdevumos un papildu finansējuma avotos.

Atbalsttiesīgos pieteikumus ir iesnieguši pieteikumu iesniedzēji no Grieķijas, Zviedrijas, Francijas, Čehijas, Nīderlandes, Polijas, Spānijas, Latvijas un Īrijas, bet ne no pārējām dalībvalstīm. Mehānisma apguvi ietekmē vairāki faktori, kuri vidū ir pārklāšanās ar citiem finansējuma avotiem, kuri piedāvā augstākas dotāciju līdzfinansējuma likmes tāda paša veida investīcijām, publisko iestāžu administratīvā spēja, gatavu projektu plūsmu pieejamība, potenciālo pieteikumu iesniedzēju finansiālie ierobežojumi un tas, ka projekti, kuri gūst labumu no citiem ES līdzekļiem, nav atbalsttiesīgi, proti, pastāv PSAM nosacījums, ka PSAM projekti nevar saņemt atbalstu no citām Savienības programmām.

Citas problēmas, ar kurām saskaras PSAM potenciālie saņēmēji, ir saistītas ar i) EIB tiešo aizdevumu minimālo sliekšni un ii) prasībām saņēmējiem saņemt EIB programmas aizdevumus, kas var būt būtisks šķērslis pašvaldībām ar maziem projektiem un ierobežotu administratīvo spēju, liedzot tām uzņemties koordinatora lomu. Komisija un EIB ir veikušas dažādus pasākumus situācijas atvieglošanai.

Ir grūti novērtēt, cik lielā mērā Mehānisms tiks apgūts nākotnē. Lai gan ir mazticams, ka dotāciju budžets tiks pilnībā apgūts jau pirmajā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus, otrais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (2026.–2027. gadā) sniedz šādu iespēju, it īpaši tāpēc, ka ir palielinājusies informētība par PSAM un pēc 2025. gada nacionālās daļas vairs netiks piemērotas. Tomēr šajā ziņā izšķirīgs faktors būs tas, cik lielā mērā tiek plānoti vai izlietoti citi ES un valstu līdzekļi.

PSAM iekļaušana TPTP tvērumā, izveidojot būtisku taisnīgas pārkārtošanās stratēģiju, ir radījusi skaidru norādi, ka PSAM pieteikuma iesniedzējiem iesniegumi būtu jāsaskaņo ar PSAM un būtu jāatsaucas uz PSAM. Turklāt TPTP ir radījuši pirmo soli informētības veicināšanā par PSAM.

Parakstītajiem projektiem dotācija sedza no 5 % līdz 18 % no kopējām investīciju izmaksām, bet aizdevums veidoja no 31 % līdz 73 %. Tas liecina, ka galvenais faktors, kas nosaka PSAM vērtību saņēmējiem, ir EIB aizdevuma struktūra. Potenciālie pieteikumu iesniedzēji novērtēs procentu likmi, aizdevuma ilgumu, finansējuma summu un EIB aizdevuma sarunu procesa vispārējo lietderību savu vajadzību apmierināšanā salīdzinājumā ar komercbanku piedāvātajiem noteikumiem. Lai gan PSAM kopumā ir labi piemērots, lai nodrošinātu labvēlīgākus finansēšanas nosacījumus, apvienojot EIB aizdevumus ar ES dotācijām, komercbankām bieži vien ir priekšrocības, ko sniedz ātrāka aizdevumu apstrāde, vienkāršākas procedūras un nodibinātas attiecības ar saviem klientiem.

Konsultatīvais atbalsts, ko Mehānismam nodrošina EIB, tiek sniegts ar konsultāciju centra *InvestEU* starpniecību. 2025. gada 31. janvārī seši uzdevumi turpinājās, bet viens bija pabeigts. Tie aptver dažādas nozares, ieskaitot enerģiju, mobilitāti, vidi un sociālās investīcijas. Lai gan PSAM konsultatīvais atbalsts ir bez maksas, sākotnējais pieprasījums bija zems. Sākotnējie konstatējumi liecina, ka konsultatīvais atbalsts, kas sniegts ar konsultāciju centra *InvestEU* starpniecību, palīdzēja palielināt apguvi un pieteikumu kvalitāti.

PSAM ir jauns instruments, tāpēc komunikācijas un informācijas pasākumi bija būtiski, lai veicinātu tā apguvi. Komisija ciešā sadarbībā ar *CINEA* un EIB palielināja informētību par PSAM, īstenojot vairākas kopīgas darbības, kas vērstas uz vairāku veidu potenciālajiem saņēmējiem. Sākotnējie konstatējumi liecina, ka komunikācijas centieni ir bijuši lietderīgi.

Valsts iestāžu sniegtais atbalsts PSAM ir atšķirīgs un tiek sniegts brīvprātīgi. Šķiet, ka valsts iestādes iesaistās PSAM, ja tām ir pietiekamas administratīvās spējas un/vai ja tās uzskata, ka PSAM ir būtisks. Ja valsts iestādes atbalsta PSAM apguvi, šķiet, ka projektu pieteikumi ir izstrādāti un sekmīgi.

PSAM regulas 4. pantā minētie horizontālie principi ir integrēti PSAM īstenošanā un pārvaldībā vairākos veidos. PSAM pieteikumu iesniedzēju apņemšanās ievērot šos horizontālos principus tiek novērtēta priekšlikumu izvērtēšanas un īstenošanas laikā, izmantojot periodiskus ziņojumus un apmeklējumus uz vietas. EIB arī novērtē un uzrauga visus projektus un starpniecības darbības, pamatojoties uz vidiskajiem, sociālajiem un pārvaldības kritērijiem. Tiek finansētas tikai tās darbības, kas atbilst EIB pienācīgas rūpības prasībām attiecībā uz ilgtspēju.

Runājot par dzimumu līdztiesību, dažos parakstītajos dotāciju nolīgumos ir skaidri iekļauta integrēta pieeja dzimumu līdztiesībai, savukārt citos dzimumu līdztiesība nav tieši aplūkota. Attiecībā uz aplēsto darbviētu skaitu, ko PSAM radījis parakstīto dotācijas nolīgumu rezultātā, pieteikumu iesniedzēji ir paziņojuši, ka 50 % (2870 no 5745) darbviētu ir paredzēti sievietēm. Attiecībā uz personām, kuras būtu jāsasniedz ar parakstītajiem PSAM projektiem, saņēmēji lēš, ka 52 % ir sievietes.

Attiecībā uz ieguldījumu vidisko mērķu sasniegšanā, plašais atbalsttiesīgo nozaru klāsts nozīmē, ka daži projekti tieši attiecas uz klimatrīcību, savukārt citi būs klimatneitrāli vai vismaz nenodarīs būtisku kaitējumu. Dažiem taisnīgas pārkārtošanās projektiem, kas nerada tiešu CO₂ emisiju samazinājumu, joprojām varētu būt augsts vidiskās ilgtspējas rādītājs. Četri no septiņiem PSAM atbalstītajiem projektiem apliecina, ka tie veicinās CO₂ emisiju samazināšanu (tiek lēsts, ka CO₂ samazinājums būs 135 805 tonnu gadā). Citiem projektiem būs zināma ietekme uz vidi, piemēram, veicinot aprites ekonomiku un bioloģisko daudzveidību.

PSAM monitoringa satvara vispārējais trūkums ir tas, ka vispārīgajam mērķim, konkrētajam mērķim un galvenajiem snieguma rādītājiem (*KPI*) pašlaik nav mērķrādītāju. Tomēr šīs izvērtēšanas ietvaros ir izvirzīti mērķrādītāji vairākiem PSAM regulatīvajiem *KPI*.

4.2. Efektivitāte

Pirmā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus izsludināšana aizkavējās, jo aizkavējās TPTP pieņemšana, kas bija nepieciešams nosacījums PSAM atbalsta piešķiršanai. Tam bija tieša ietekme uz laicīgu un efektīvu PSAM īstenošanu.

Uzaicinājuma daudzgadu raksturs salīdzinājumā ar ikgadējo uzaicinājumu ir ļāvis samazināt tā pārvaldības radīto administratīvo slogu un nodrošināt paredzamu satvaru visām ieinteresētajām

personām. Laicīgi iesniegšanas termiņi, kas vidēji ir ar četrus mēnešus starpību, ļauj pieteikuma iesniedzējiem iesniegt pieteikumus ar regulāriem intervāliem.

No otras puses, atsevišķās pieteikuma iesniegšanas un ziņošanas procedūras attiecībā uz dotāciju un aizdevumu tiek uzskatītas par mazāk efektīvām salīdzinājumā ar vienu pieteikumu gan aizdevumam, gan dotācijai.

PSAM īstenošanas analīze liecina, ka dotācijas izvērtēšana vidēji ilga aptuveni divus mēnešus un ka dotācijas piešķiršanas lēmuma pieņemšana ilga no sešiem līdz trīspadsmit mēnešiem. Visa procesa ilgumu galvenokārt ietekmē aizdevuma parametru termiņš dotācijas pieteikuma iesniegšanas laikā.

Šim izvērtējumam savāktā informācija nav pietiekama, lai apstiprinātu paredzamos vienkāršošanas ieguvumus saistībā ar tāda finansējuma izmantošanu, kurš nav saistīts ar izmaksām. PSAM vienkāršošanas pasākumu ietekme uz administratīvajām izmaksām nav aplēsta, jo šajā posmā saņemto pieteikumu un parakstīto dotācijas nolīgumu skaits ir ierobežots. Tomēr šķiet, ka PSAM saņēmēji līdz šim ir augstu novērtējuši finansējumu, kas nav saistīts ar izmaksām, un lielu procentuālo daļu no kopējās dotācijas, kas izmaksāta ar priekšfinansējuma maksājumu.

PSAM īstenošana ir guvusi labumu no kohēzijas politikas vadošo iestāžu un īstenošanas struktūru tīkla, kas jau pastāv Komisijā, un no EIB mēroga vietējo biroju tīkla, kas arī ir atbalstījis efektīvu PSAM īstenošanu.

Lai gan ir pārāgri prognozēt PSAM multiplikatora vērtību (dotācijas sviras efektu) visam PSAM finansējumam, pamatojoties uz septiņiem projektiem, kam piešķirts PSAM finansējums, investīciju un PSAM dotācijas vidējā attiecība ir 12, sākot no 5,5 mazāk attīstītos reģionos līdz 21,3 vairāk attīstītos un pārejas reģionos.

4.3. Saskaņotība

Trīs TPM pīlāru saskaņotība ir izklāstīta TPTP, lai gan tajos ir sniegta ierobežota informācija par PSAM. Lai gan daudzas dalībvalstis min PSAM atbalsttiesīgās nozares, tām bieži vien trūkst specifikāciju vai skaidras sinerģijas starp pīlāriem. Galu galā saskaņotība ir atkarīga no iesniegtajiem priekšlikumiem, nevis no iepriekš noteiktas stratēģijas, un elastīga TPTP sistēma ļauj novērtēt saskaņotību katrā gadījumā atsevišķi.

Saskaņotība starp PSAM un Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM), kas nodrošina finansējumu līdzīgiem investīciju veidiem, ir atkarīga no tā, cik lielā mērā pastāv iespējama pārklāšanās un papildināmība starp noturības un atveseļošanas plāniem un TPTP. Potenciālie pieteikuma iesniedzēji uzskata ANM par pievilcīgāku.

Arī ES kohēzijas politikas fondiem (ERAF, ESF+ un Kohēzijas fonds) ir raksturīga atbalsttiesīgo nozaru pārklāšanās ar PSAM, un tiem ir labvēlīgāki finansēšanas nosacījumi ar augstākām dotācijas līdzfinansējuma likmēm. Tie ir arī prasījuši ievērojamus plānošanas centienus no dalībvalstu iestādēm, tām cenšoties ievērot stingrus līdzekļu izlietošanas termiņus un prasības attiecībā uz piekļuvi kohēzijas fondiem. Kopumā tas ir ietekmējis arī šo fondu saskaņotību ar PSAM, radot ne tikai sinerģiju, bet arī instrumentu pārklāšanos. Analizējot dažādu ES finansējuma avotu pievilcību, pamatojoties uz to dotācijas līdzfinansējuma likmēm, PSAM tiek izstumts.

Dažādu finansēšanas iespēju pārklāšanās rada papildu sarežģītību potenciālajiem saņēmējiem un koordinējošajām struktūrām, jo tām ir jāatrod investīcijām piemērotākais finansēšanas instruments un jāizprot dažādo ES fondu darbība.

PSAM var arī pārklāties ar valsts programmām, piemēram, pārklājoties ar līdzekļiem, kas paredzēti līdzīgiem mērķiem Vācijā, un tas varētu daļēji izskaidrot PSAM ierobežoto īstenošanu šajā dalībvalstī.

Vispārīgāk runājot, pastāv neatbilstība starp piešķirtajām nacionālajām daļām un pieprasījumu pēc PSAM. Lai gan joprojām ir pieejamas visas to dalībvalstu nacionālās daļas, kurās ir lielākās nacionālās daļas, citas dalībvalstis, piemēram, Francija, kas ir izsmēlusi savu nacionālo daļu, varētu izmantot papildu resursus no PSAM.

Papildus PSAM konsultatīvajam atbalstam, kas pieejams konsultāciju centra *InvestEU* ietvaros, attiecīgo reģionu publiskā sektora struktūras ir atkārtoti saņēmušas vairāku veidu tehnisko palīdzību, par kuru Komisija maksā citu Savienības programmu ietvaros, piemēram, TAI un *JTP Groundwork* ietvaros. Tā kā dažas konsultatīvās un tehniskās palīdzības iniciatīvas joprojām turpinās un citas ir nesen pabeigtas, šajā posmā nevar izdarīt secinājumus par iniciatīvu ietekmi un papildināmību. Ir pierādījumi, ka informētības veicināšanas un komunikācijas darbības, kas tika veiktas PSAM konsultatīvā atbalsta ietvaros, un citi tehniskās palīdzības uzdevumi, kurus īstenoja citi konsultanti, ir palīdzējuši paplašināt zināšanas par PSAM.

4.4. ES pievienotā vērtība

Sākotnējās atsauksmes liecina, ka PSAM rada pievienoto vērtību, padarot pieejamus papildu resursus, kas izmantojami pārkārtošanās vajadzību apmierināšanai taisnīgas pārkārtošanās reģionos. Tas rada jaunas iespējas vietējām publiskā sektora struktūrām segt investīcijas taisnīgas pārkārtošanās jomā, kas nebūtu iespējams tikai ar pašu resursiem vietējā un valsts līmenī.

PSAM dotāciju ietekme uz projektu īstenošanu joprojām ir neskaidra, jo piešķirto dotāciju skaits ir ierobežots, tomēr to ietekme ir atkarīga no vairākiem faktoriem, piemēram, precīzas PSAM līdzfinansējuma likmes vai dotācijas apjoma. Jo augstāki šie skaitļi, jo lielāka ir dotācijas gaidāmā ietekme.

Turklāt dotācija kalpo kā papildu finansējums projektu tvēruma paplašināšanai, potenciāli nodrošinot sociāli vērtīgu, bet citādi nerentablu komponentu iekļaušanu. PSAM konsultatīvie pakalpojumi uzlabo projektu īstenošanu, uzlabojot kvalitāti un paātrinot pieteikumu iesniegšanas termiņus.

PSAM līdzfinansējums nodrošina arī tūlītēju likviditāti projektiem pēc dotācijas parakstīšanas. Tomēr pieteikšanās PSAM atbalstam varētu aizkavēt īstenošanu salīdzinājumā ar viegli pieejamu finansējuma avotu izmantošanu.

4.5. Svarīgums

Salīdzinoši nesenā TPTP pieņemšana apvienojumā ar pašlaik notiekošo kohēzijas politikas (ieskaitot TPTP) vidusposma pārskatīšanu atbalsta tēzi, ka PSAM joprojām ir svarīgs, lai apmierinātu pašreizējās vajadzības. Ieinteresēto personu iesaistīšanās rezultātā institucionālie dalībnieki, valstu pārstāvji un potenciālie un faktiskie saņēmēji lielā mērā ir vienprātis, ka PSAM mērķi ir svarīgi.

PSAM īstenošana cieši saskan ar jaunās Komisijas politiskajām pamatnostādnēm, ko tās priekšsēdētāja izklāstīja 2024. gada jūlijā, vienlaikus virzot uz priekšu ilgtermiņa mērķus, kas 2019. gadā noteikti Eiropas zaļajā kursā. PSAM palīdz sasniegt ES mērķus, nodrošinot, ka visiem cilvēkiem ir reālas tiesības palikt kopienās, ko viņi sauc par mājām, un atbalstot sociāli ilgtspējīgu dekarbonizāciju reģionos, kas tradicionāli ir bijuši atkarīgi no fosilā kurināmā nozares.

5. SECINĀJUMS UN GŪTĀS ATZIŅAS

Publiskā sektora aizdevumu mehānisma (PSAM) izvērtējumā ir izgaismotas vairākas problēmas, kas radušās mehānisma īstenošanas sākumposmā. Ieinteresēto personu atsauksmes liecina, ka dažādās dalībvalstīs iesaistes līmenis ir atšķirīgs. Lai gan kvalitatīvie dati sniedz vērtīgu ieskatu, visaptverošu novērtējumu kavē kvantitatīvu datu trūkums. Par spīti šīm problēmām, mehānismam ir daudzsološs efektīvas īstenošanas potenciāls. Tālāk minētās atziņas sniedz norādes PSAM turpmākai īstenošanai un dod noderīgu informāciju nākotnes finanšu instrumentu izstrādei.

Nacionālo daļu neatbilstība potenciālo saņēmēju vajadzībām

Pirmajā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus (līdz 2025. gadam) nacionālās daļas tika noteiktas, ievērojot TPF noteikto budžeta sadales sistēmu. Tas ir ietekmējis PSAM apguvi un saskaņotību ar citiem finansējuma avotiem, uzsverot ierobežojumus, ka netiek ņemts vērā, ka pieprasījums pēc atmaksājama finansējuma varētu atšķirties no TPF piešķiršanas metodes. Lai gan joprojām ir pieejamas visas to dalībvalstu nacionālās daļas, kurās ir lielākās nacionālās daļas, citas varētu izmantot vairāk resursu. Turklāt dalībvalstīs, kurās nacionālā daļa bija vismazākā, dalībvalstīm un pieteikumu iesniedzējiem bija mazāks stimuls investēt resursus PSAM pieteikumu atbalstam vai izstrādei.

PSAM spēja atbalstīt mazākus projektus ir ierobežota

Lai gan mazāki projekti gūst labumu no PSAM atbalsta, tai skaitā pieci projekti saņem starpniecības aizdevumus 1,5 līdz 12 miljonu EUR apmērā, starpniecības aizdevumi ir pieejami tikai divās dalībvalstīs. Citās dalībvalstīs minimālā aizdevuma summa ir 12,5 miljoni EUR, kas ir būtisks sliekšnis mazākiem pieteikumu iesniedzējiem. Programmas aizdevumi sniedz iespēju sasniegt aizdevuma apmēra sliekšni, apvienojot vairākus projektus, taču tas palielina pieteikšanās procesa sarežģītību. Mazākām struktūrām var nebūt vajadzīgās pieredzes vai resursu, lai efektīvi īstenotu šo koordinācijas līmeni. Tāpēc mazāki projekti varētu tikt izslēgti no PSAM.

Liela minimālā aizdevuma apmēra un koordinācijas jautājumu iespējamais risinājums varētu būt lielāka valsts attīstību veicinošo banku vai iestāžu iesaistīšanās un plašāka finanšu starpniecības izmantošana, tomēr PSAM ir tām jāpiedāvā piemēroti stimuli iesaistīties. Jebkurā gadījumā finansēšanas partneru atlase turpmākiem finanšu instrumentiem būtu cieši jāsaista ar potenciālo saņēmēju vajadzībām un profiliem, īpašu uzmanību pievēršot tādu partneru iesaistei, kuriem ir institucionālās spējas un darbības sistēmas, kas vajadzīgas, lai atbalstītu mazākus saņēmējus.

PSAM īstenošanas modelis

PSAM īstenošanas modelis sniedz vairākas priekšrocības, kas veicina tā pievilcību. Viena no PSAM galvenajām priekšrocībām ir tas, ka vietējām valsts iestādēm tiek atvieglota tieša piekļuve

ES līmeņa finansējumam. Turklāt PSAM izmanto apvienota finansējuma pieeju, apvienojot ES dotācijas ar EIB aizdevumiem un papildu finansējuma avotiem. Šī metode potenciāli palielina projektiem pieejamos finanšu resursus, proti, PSAM dotācijas 1 EUR piesaista vidēji 12 EUR lielus ieguldījumus.

Tomēr PSAM divējādā pieteikuma iesniegšanas struktūra, kuras dēļ dotācijām un aizdevumiem ir nepieciešams iesniegt atsevišķus pieteikumus, sarežģī pieteikšanās procesu. PSAM pieteikšanās process no pieteikuma iesniegšanas līdz galīgo nolīgumu parakstīšanai kopumā var ilgt līdz pat 18 mēnešiem, kas var nebūt piemērots visu saņēmēju projektu īstenošanas termiņiem.

Iespējams, ka efektivitāti varētu palielināt sistēma, kas ļautu EIB un Komisijai savstarpēji apmainīties ar pieteikuma iesniedzēju iesniegtajiem datiem, turklāt šāda sistēma varētu mazināt administratīvo slogu gan pieteikumu iesniedzējiem, gan Eiropas Investīciju bankai, gan Komisijai. Attiecībā uz turpmākajiem finanšu instrumentiem būtu jāizpēta iespēja uzlabot datu apmaiņu starp Komisiju un tās finanšu partneriem, taču vajadzīgo sistēmu un procesu izveide prasītu ievērojamus resursus, un tai jānorit saskaņā ar plānoto instrumenta izvēšanu. Lai racionalizētu pieteikšanās procesu un palielinātu ES pievienoto vērtību, varētu izpētīt alternatīvu īstenošanas modeli, kurā apvienotos finansējuma avotus pārvalda viena struktūra. Visbeidzot, attiecībā uz visiem turpmākajiem finanšu instrumentiem būtu rūpīgi jākalibrē gan dotācijas, gan aizdevuma parametri. Dotācijas parametriem vajadzētu būt samērīgiem ar investīciju veidu un mērogu, proti, tiem būtu jānodrošina jēgpilns stimulēšanas instrumentam; savukārt, lai stimulētu apguvi, aizdevuma parametriem (procentu likmēm, atmaksas nosacījumiem, aizdevumu sarunu procesam u. c.) vajadzētu būt pietiekami pievilcīgiem salīdzinājumā ar tirgus nosacījumiem.

PSAM konsultatīvais atbalsts

Tā kā dalībvalstis par prioritāti noteica tāda finansējuma izmantošanu, kas piedāvā lielāku dotācijas līdzfinansējumu, nevis atmaksājamo finansējumu, ko nodrošina PSAM, pieprasījums pēc konsultatīvajiem pakalpojumiem PSAM ietvaros sākotnēji bija ierobežots. Šā izvērtējuma tvērumā bija iekļauts tikai viens pabeigts uzdevums. PSAM konsultatīvo atbalstu Eiropas Investīciju banka sniedz konsultāciju centra *InvestEU* ietvaros (saskaņā ar *InvestEU* regulu), un centra starpposma izvērtējumā arī tika uzskatīts, ka ir pārāgri pilnībā novērtēt tā ietekmi ierobežotās apguves dēļ.

Ja pašreizējās tendences turpināsies, paredzams, ka PSAM konsultatīvajam atbalstam būs ierobežota ietekme uz administratīvo spēju, jo šajā jomā būs zems pieprasījums pēc uzdevumiem.

PSAM monitoringa satvars

PSAM monitoringa satvara trūkums ir tas, ka regulā nav noteikti ar vispārīgo mērķi un konkrēto mērķi saistīto *KPI* mērķrādītāji. PSAM regulatīvo *KPI* mērķrādītāji ir izvirzīti kā daļa no šā uzdevuma. Vienkāršošanas un administratīvo izmaksu novērtējums saņēmējiem un pieteikumu iesniedzējiem šā izvērtējuma ietvaros bija ierobežots, jo, ņemot vērā PSAM agrīno īstenošanas posmu, tā pamatā bija maza, nereprezentatīva izlase. Rūpīga analīze tiks veikta galīgā izvērtējuma laikā, tiklīdz būs pieejams pietiekams pieteikumu iesniedzēju un saņēmēju skaits.

Konsultāciju centra *InvestEU* izveidotie rādītāji, piemēram, paredzamās piesaistītās investīcijas un dalībnieku apmierinātība, tiks pilnībā izmantoti, lai galīgajā izvērtējumā novērtētu PSAM konsultatīvo pakalpojumu pievienoto vērtību.

Ietekme uz dzimumu līdztiesību

PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus pašlaik trūkst atsauces satvara pieteikumu iesniedzējiem attiecībā uz dzimumu līdztiesību. Lai to risinātu, otrajā PSAM uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus (tiek gatavots) tiks iekļauti papildu pasākumi dzimumu līdztiesības veicināšanai. Taisnīgas pārkārtošanās reģionu metodiskais līdzeklis “*Considering gender in regional transformations*” [Dzimumu aspekta ņemšana vērā reģionālajās pārmaiņās]⁵ (ko izstrādājusi Komisija) sniegs norādījumus par to, kā pārvaldīt taisnīgas pārkārtošanās ietekmi uz dzimumu līdztiesību.

---

⁵ “Considering gender in regional transformations”, Eiropas Komisija, 2023. Metodiskais līdzeklis taisnīgas pārkārtošanās reģioniem (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/funding/just-transition-fund/toolkit-considering%20gender%20in%20regional%20transformations.pdf).